

๓. การอ่านภาพย่นบัง ๑๖

การอ่านภาพย่นบังจะเว้นจังหวะการอ่านทุก ๆ ๒ คำ ดังนี้

๐๐/๐๐/๐๐

๐๐/๐๐

๐๐/๐๐/๐๐

ตัวอย่างภาพย่นบัง ๑๖

สัตว์จำพวกหนึ่งสมญา

พหุบาทา

มีเทอเนกนับหลาย

เท่าเกินกว่าสี่โดยหมาย

สองพวกภิปราย

สัตว์น้ำสัตว์บกบอตรง

ตะบองพลาใหญ่ยง

อยู่ในป่าดง

ตัวจุดตะขายไฟแดง

มีพิษมีฤทธิ์เร็วแรง

พบข้างกลางแปลง

เข้าปล้ำเข้ารัดกัดกิน

(สัตตวาภิธาน : พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร))

ใบงานเรื่อง กาพย์ฉับ ๑๖ หน่วยที่ ๒ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑
เรื่อง ลักษณะคำประพันธ์ (กาพย์ฉับ ๑๖)
รายวิชาพื้นฐานภาษาไทย รหัส ท๒๓๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

๑. ให้นักเรียนเติมคำให้สัมพันธ์กับคำที่กำหนดให้ต่อไปนี้

ก. เสียง = เรียง เลียง เพียง เอียง เตียง

ข. แสง = _____

ค. วรรณ = _____

ง. กรรม = _____

จ. ปลาย = _____

ฉ. ต้น = _____

ช. ทุน = _____

๒. ให้นักเรียนเขียนแผนผังกาพย์ฉับ ๑๖ จำนวน ๒ บท พร้อมทั้งโยงเส้นเชื่อมสัมผัสให้ถูกต้อง

๓. ให้นักเรียนเรียงลำดับข้อความที่กำหนดให้ให้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ของกาพย์ฉับ ๑๖

เพราะหมายว่าเพลิงเริงงาม
แมงเม่าบินเข้าไฟพอน
ร้อยพันม้วยมรณ์

.....

.....

.....

หนึ่งบทเรียงราย
นับได้สืบทกพยางค์
ฉับสืบทกความหมาย

.....

.....

.....

สัมผัสชัดเจนขออ้าง
ให้หนูได้คิดคำนึง
เพื่อเป็นแนวทาง

.....

.....

.....

เฉลยใบงานเรื่อง กาพย์ฉบับ ๑๖ หน่วยที่ ๒ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑
เรื่อง ลักษณะคำประพันธ์ (กาพย์ฉบับ ๑๖)
รายวิชาพื้นฐานภาษาไทย รหัส ท๒๓๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

๑. ให้นักเรียนเติมคำให้สัมพันธ์กับคำที่กำหนดให้ต่อไปนี้

ก. เสียง = เรียง เลียง เพียง เอียง เตียง

ข. แสง = _____

ค. วรรณ = _____

ง. กรรม = _____

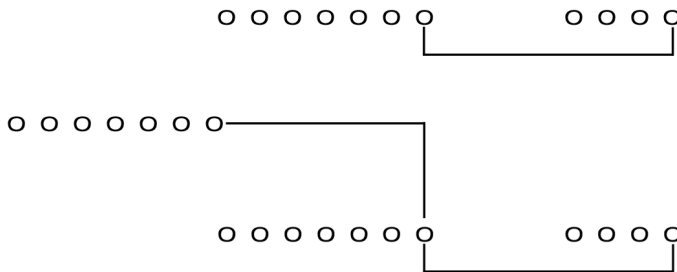
จ. ปลาย = _____

ฉ. ต้น = _____

ช. ทูน = _____

(พิจารณาจากคำตอบของนักเรียน)

๒. ให้นักเรียนเขียนแผนผังกาพย์ฉบับ ๑๖ จำนวน ๒ บท พร้อมทั้งโยงเส้นเชื่อมสัมผัสให้ถูกต้อง

๓. ให้นักเรียนเรียงลำดับข้อความที่กำหนดให้ให้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ของกาพย์ฉบับ ๑๖

เพราะหมายว่าเพลิงเริงงาม
แมงเม่าบินเข้าไฟฟอน
ร้อยพันม้วยมรณ

แมงเม่าบินเข้าไฟฟอน
ร้อยพันม้วยมรณเพราะหมายว่าเพลิงเริง

หนึ่งบทเรียงราย
นับได้สิบหกพยางค์
ฉับสิบหกความหมาย

ฉับสิบหกความหมาย
หนึ่งบทเรียงราย นับได้สิบหกพยางค์

สัมผัสชัดเจนขออ้าง
ให้หนูได้คิดคำนึง
เพื่อเป็นแนวทาง

สัมผัสชัดเจนขออ้าง
เพื่อเป็นแนวทางให้หนูได้คิดคำนึง

แถบคำประพันธ์นำเข้าสู่บทเรียน

ฉบับสืบหาคความหมาย

หนึ่งบทเรียงราย

นับได้สืบหคพยงค์

สัมผัสชัดเจนขออ้าง

เพื่อเป็นแนวทาง

ให้หนูได้คิดคำนึง

พยงค์สุดท้ายวรรคหนึ่ง

สัมผัสสรัตรึง

สุดท้ายวรรคสองต้องจำ

สุดท้ายวรรคสามงามขำ

ร้อยรัดจัดทำ

สัมผัสสรัตบต่อไป

บทหนึ่งกับสองว่องไว

จงจำนำไป

เรียงถ้อยร้อยกาพย์ฉบับ

سابเสื่อเจือขาวราวไพร

น้อยค่าคนให้

ไม่ไร้แมลงเวียนชม

หลากพุ่มกอเกี่ยวเขียวลม

รื่นตานิยม

เพาะบ่มดอกแต่มีนานา

ใบความรู้เรื่อง การอ่านทำนองเสนาะ หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง การอ่านทำนองเสนาะ (กาพย์ฉับ ๑๖)
รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๓๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

การอ่านออกเสียงบทร้อยกรอง

การอ่านออกเสียงร้อยกรอง เป็นการอ่านที่มุ่งให้เกิดความเพลิดเพลินซาบซึ้งในรสของคำประพันธ์ ซึ่งจะต้องอ่านอย่างมีจังหวะลีลา และท่วงทำนองตามลักษณะคำประพันธ์แต่ละชนิดการอ่านบทร้อยกรอง อ่านได้ ๒ แบบ ดังนี้

๑. **อ่านออกเสียงธรรมดา** เป็นการอ่านออกเสียงพูด ตามปกติเหมือนกับการอ่านร้อยแก้ว แต่มีจังหวะวรรคตอน

๒. **อ่านเป็นทำนองเสนาะ** เป็นการอ่านมีเสียงสูง เสียงต่ำ เสียงหนัก เสียงเบา เสียงยาว เสียงสั้น เป็นทำนองเหมือนเสียงดนตรี มีการเอื้อนเสียง เน้นสัมผัส ตามจังหวะ ลีลาและท่วงทำนองตามลักษณะบังคับของบทประพันธ์ให้ชัดเจน ใส่อารมณ์ให้เหมาะสมกับเนื้อหาของเรื่องทีอ่าน

แนวทางในการอ่านออกเสียงร้อยกรอง

๑. ศึกษาลักษณะบังคับของคำประพันธ์ให้เข้าใจ เช่น การแบ่งจังหวะจำนวนคำสัมผัสเสียงวรรณยุกต์ เสียงหนักเบา

๒. อ่านให้ถูกต้องตามลักษณะบังคับของคำประพันธ์

๓. อ่านออกเสียง ร ล คำควบกล้ำ สระ และวรรณยุกต์ให้ชัดเจนถูกต้องตามหลักการสะกดคำ

๔. อ่านออกเสียงดังให้ผู้ฟังได้ยินทั่วถึง ไม่ดังหรือเบาจนเกินไป

๕. คำที่รับสัมผัสกันต้องอ่านเน้นเสียงให้ชัดเจน ถ้าเป็นสัมผัสนอกต้องทอดเสียงให้มีจังหวะยาวกว่า

ธรรมดา

ตัวอย่างกาพย์ฉับ ๑๖

ทำดีดีกว่าขอพร	ทำชั่วจะวอน
ให้เทวะช่วยบมิไหว	
ทำดีนิรทุกข์สุขใจ	ทำชั่วนั้นไซ้ไร
ไม่ข้าต้องตื่นดักแด	
ทำดีได้ดีแน่แท้	ทำชั่วมีวแก
เท่าใดไม่พ้นโทษา	
คืออยู่ผู้ใดนิินทา	ผลความอิจฉา
ก็กลับกระทบคนพาล	

(คำอวยพรและโอวาท - รัชกาลที่ ๖)

การอ่านทำนองเสนาะ การอ่านทำนองเสนาะ เป็นการอ่านออกเสียงอย่างไพเราะตามทำนองของบทร้อยกรอง ทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินทั้งแก่ผู้ฟังและผู้อ่านเอง เกิดความซาบซึ้งในความหมายตามเนื้อหาและเข้าถึงรสและอารมณ์ของคำประพันธ์นั้น ๆ

ข้อควรคำนึงในการอ่านฝึกอ่านทำนองเสนาะ

การอ่านทำนองเสนาะเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายนั้นย่อมต้องอาศัยการฝึกฝนด้วยตนเองและการฝึกจากผู้ชำนาญเพื่อให้เกิดความชำนาญในที่สุดโดยมีข้อควรคำนึงดังนี้

๑. อ่านออกเสียงให้ถูกต้องตามอักขระวิธี
๒. อ่านให้มีจังหวะที่ถูกต้องตามลักษณะของคำประพันธ์แต่ละชนิด รู้จักการทอดเสียงและเอื้อนเสียงในช่วงที่เหมาะสม

๓. อ่านตามท่วงทำนองที่ได้มีการวางระเบียบแบบแผนไว้
๔. อ่านเสียงดังชัดเจน นุ่มนวลน่าฟัง เสียงไม่ค่อยหรือดังจนเกินไป
๕. เน้นเสียงให้เป็นไปตามความรู้สึกของบทประพันธ์ เช่น รัก โกรธ ยินดี ร่าเริงเบิกบาน หรือเศร้าสลดใจ โดยอ่านออกเสียงให้สอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องทีอ่าน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่านทำนองเสนาะ

๑. ผู้ฟังเข้าถึงความงามของบทร้อยกรองที่อ่าน
๒. ผู้ฟังได้รับความไพเราะและเกิดความซาบซึ้งในเนื้อหา
๓. เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน
๔. จดจำบทร้อยกรองได้รวดเร็วแม่นยำ
๕. ช่วยกล่อมเกล่าจิตใจให้เป็นคนอ่อนโยน
๖. ช่วยสืบทอดวัฒนธรรมในการอ่านทำนองเสนาะไว้เป็นมรดกของชาติ

บทอาขยาน

บทพากย์เอราวัณ

ภาพย์ฉบัง ๑๖

๑ อินทรชิตบิดเบือนกายิน ทรงคชเอราวัณ	เหมือนองค์อมรินทร์
๑ ช่างนิมิตฤทธิแรงแข็งขัน สี่สังข์สะอาดโอहार	เผือกผ่องผิวพรรณ
๑ สามสิบสามเศียรโสภา ตั้งเพชรรัตน์รูจี	เศียรหนึ่งเจ็ดงา
๑ งาหนึ่งเจ็ดโปกขรณี เจ็ดกออุบลบันดาล	สระหนึ่งย่อมมี
๑ กอหนึ่งเจ็ดดอกดวงมालย์ มีกลีบได้เจ็ดกลีบผกา	ดอกหนึ่งแบ่งบาน
๑ กลีบหนึ่งมีเทพธิดา แน่นน้อยลำพานงพาล	เจ็ดองค์โสภา
๑ นางหนึ่งย่อมมีบริวาร ล้วนรูปนิรมิตมายา	อีกเจ็ดเขาวมालย์
๑ จัประบำร่าร้ายส่ายหา ทำที่ดังเทพอัปสร	ชำเลื่องหางตา
๑ มีวิมานแก้วงามบวร ตั้งเวไซยันต์อมรินทร์	ทุกเทศกฤษุช

(บทพากย์เอราวัณ – พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย)

ใบงานเรื่อง บทพากย์เอราวัณ
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง บทพากย์เอราวัณ
รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๓๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ให้นักเรียนอ่านบทร้อยกรองที่กำหนดให้แล้วถอดคำประพันธ์ในรูปแบบของการเขียนร้อยแก้วที่สมบูรณ์

๑ อินทรชิตบิดเบียนกายิน เหมือนนงค้อมรินทร์

ทรงคชเอราวัณ

ถอดคำประพันธ์

.....

๑ ช่างนิมิตฤทธิแรงแข็งขัน เผือกผ่องผิวพรรณ

สีสังข์สะอาดโอฬาร

ถอดคำประพันธ์

.....

๑ สามสิบสามเศียรโสภา เศียรหนึ่งเจ็ดงา

ตั้งเพชรรัตน์รูจี

ถอดคำประพันธ์

.....

๑ งาหนึ่งเจ็ดโบทครณี สระหนึ่งยอมมี

เจ็ดกออุบลบันดาล

ถอดคำประพันธ์

.....

๑ กอหนึ่งเจ็ดดอกดวงมัลย์ ดอกหนึ่งแบ่งบาน

มีกลีบได้เจ็ดกลีบผกา

ถอดคำประพันธ์

.....

ชื่อ.....สกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

บทอาขยาน

บทพากย์เอราวัณ

ภาพย์ฉบับ ๑๖

๑ อินทรชิตบิดเบือนกายิน ทรงคชเอราวัณ	เหมือนองค์อมรินทร์
๑ ช่างนิมิตฤทธิแรงแข็งขัน สี่สังข์สะอาดโอฬาร	เผือกผ่องผิวพรรณ
๑ สามสิบสามเศียรโสภา ตั้งเพชรรัตน์รูจี	เศียรหนึ่งเจ็ดงา
๑ งาหนึ่งเจ็ดโบทครณี เจ็ดกออุบลบันดาล	สระหนึ่งย่อมมี
๑ กอหนึ่งเจ็ดดอกดวงมัลย์ มีกลีบได้เจ็ดกลีบผกา	ดอกหนึ่งแบ่งบาน
๑ กลีบหนึ่งมีเทพธิดา แน่นน้อยลำพานงพาล	เจ็ดองค์โสภา
๑ นางหนึ่งย่อมมีบริวาร ล้วนรูปนิรมิตมายา	อีกเจ็ดเขาวมัลย์
๑ จักระบำร่ายสายหา ทำที่ดังเทพอัปสร	ชำเลื่องหางตา
๑ มีวิมานแก้วงามบวร ตั้งเวไซยันต์อมรินทร์	ทุกเทศกฤษุขร

(บทพากย์เอราวัณ - พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย)

บอร์ดเกมรามเกียรติ์

ทศกัณฐ์

๑. กลับชาติมาเกิดเพื่อรบกับพระนารายณ์
๒. เป็นกษัตริย์แห่งกรุงลงกา
๓. ถอดดวงใจโลกกลงฝากไว้กับพระฤๅษีโคบุตร
๔. ถูกพระรามฆ่าตาย
๕. มีนิสัยเจ้าชู้ มีเมียหลายสายพันธุ

ขอบคุณภาพหัวโขนฝ่ายยักษ์ หัวทศกัณฐ์ โดย Saerin สืบค้นเมื่อ 13/11/2562

จาก https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Khon_Mask_Tosakan.JPG

นางสีดา

๑. อดีตชาติเป็นมเหสีของพระนารายณ์
๒. รัชทายาทถึงรอยไถ
๓. ถือกำเนิดเพราะชาวทิพย์
๔. รอคชีวิตเพราะฤๅษี
๕. พิสูจน์รักแท้ด้วยการลุยไฟ

ขอบคุณภาพ <https://chatchumaploy.wixsite.com/ramayana/blank-xevhi>

บอร์ดเกมรามเกียรติ์

หนุมาน

๑. กายมีสีขาว

๒. เมื่อลำแดงฤทธิเดชจะมี ๕ หน้า ๘ มือ

๓. มีขนเพชร เขี้ยวแก้ว หาวเป็นคาเป็นเดือน

๔. เป็นลูกพระพายและนางสวาหะ

๕. มีลักษณะนิสัยเจ้าชู้

ขอบคุณภาพจาก <https://www.kruwan-d.info/student/st01/06.html>

พระราม

๑. ถือกำเนินจากท้าวทศรถกับนางเกตุริยา

๒. มีคันศรเป็นอาวุธประจำกาย

๓. มีพระอนุชาต่างพระมารดา ๓ พระองค์ คือ พระพรต พระลักษมณ์ และ

พระสัตรุต

๔. ถูกเนรเทศไปเดินป่า ๑๔ ปี

๕. มีกายสีเขียว

ขอบคุณภาพจาก <https://www.kruwan-d.info/student/st01/01.html>

บอร์ดเกมรามเกียรติ์

พระลักษมณ์

๑. พญานันตนครราชที่ประทับของพระนารายณ์มาเกิด

๒. มีกายสีทอง

๓. เป็นพระโอรสของท้าวทศรถกับนางสมุทรเทวี

๔. เกือบสิ้นพระชนม์ในการศึกมา ๕ ครั้ง

๕. ชื่อหมายถึงผู้มีเครื่องหมายอันเป็นมงคล

ขอบคุณภาพ <https://www.kruwan-d.info/student/st01/02.html>

นางลãmนักขา

๑. อีตาคองคเฒ่าของท้าวลลิตไถยและนางรัชฎา

๒. มีลวามี่คือ จิวหา

๓. นางหลงรักพระรามแต่พระรามไม่สนใจ

๔. เป็นคนที่ทำไห้ทศกัณฐ์หลงรักนางลãm

๕. ถูกพระลักษมณ์จับตักหูและจมูก

นางลãmนักขา

ขอบคุณภาพ

http://lms.bks.ac.th/lms/media/content/www.ramayana.com/body_cha06.html

คำสั่งศาล

ท่านมีความเชื่อเข้าไปหน่อย

โปรดเดินระบำชาวเกาะ

๑ รอบ

ยกไหลพร้อมลงเสียงดัง

๑๐ ครั้ง

ท่อง ก - ฮ ๑ จบ

ท่านจงร้องเพลงข้างด้วยคำว่า

“อ”

โปรดพูดพร้อมกัน ๓ ครั้งว่า

“กินมันติดเหงือก

กินเลือดติดฟัน

กินทั้งมันกินทั้งเลือด

ติดทั้งเหงือกติดทั้งฟัน”

ท่านจงทำท่าบริหารโยหน้าด้วยการอา

ปากกว้าง ๆ พระอมเปล่งเสียงว่า

“อา อี้ ไอ โอ ยู”

๓ ครั้ง

ใบความรู้เรื่อง วรรณกรรมท้องถิ่น
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๗ เรื่อง วรรณกรรมท้องถิ่น
รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๓๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาที่ ๓

ความหมาย ประเภท ลักษณะและคุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่น

๑. ความหมายวรรณกรรมท้องถิ่น หมายถึง วรรณกรรมที่ถ่ายทอดในกลุ่มคนใด กลุ่มคนหนึ่งมาเป็นเวลานานผู้เล่าหรือผู้เขียนเป็นคนในท้องถิ่นถ่ายทอดให้แก่คนในท้องถิ่นเดียวกับตนโดยการบอกเล่าหรือเขียนบันทึกไว้

๒. วรรณกรรมท้องถิ่นสามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๑ ประเภทไม่ได้เขียนเป็นลายลักษณ์หรือประเภทมุขปาฐะ เป็นวรรณกรรมปากเปล่าถ่ายทอดโดยการบอกหรือการเล่าหรือการร้อง ได้แก่ บทกล่อมเด็ก นิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย ภาษิตสำนวน โวหารคำกล่าวในพิธีกรรมต่าง ๆ และตัวบทที่ท่องจำในการแสดงเพลงพื้นบ้าน

๒.๒ ประเภทเขียนเป็นลายลักษณ์ ได้แก่ นิทาน คำกลอน บันทึกทางประวัติศาสตร์ใน ท้องถิ่น และตำราความรู้ต่าง ๆ ที่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

๓. ลักษณะของวรรณกรรมท้องถิ่นทั้ง ๔ ภาค มีลักษณะ ดังนี้

๓.๑ ใช้ภาษาถิ่นและตัวอักษรท้องถิ่น แต่เดิมวัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษาในท้องถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่นในยุคที่ใช้ระบบการคัดลอกด้วยมือใช้ตัวอักษรของถิ่นในการบันทึก ตัวอักษรที่ใช้บันทึกในแต่ละภาคมีความต่างกันและมีประวัติเก่าแก่เช่นเดียวกับอักษรที่ใช้ในปัจจุบัน

๓.๒ ใช้รูปแบบคำประพันธ์ท้องถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่นทั้ง ๔ ภาค ส่วนใหญ่เป็นร้อยกรองมากกว่าร้อยแก้ว คำประพันธ์ที่ใช้เรียงร้อยถ้อยคำเข้าด้วยกันมีลีลาคล้องกับสำเนียงภาษาท้องถิ่นและเอื้อต่อการออกเสียงเป็นทำนอง รูปแบบคำประพันธ์ที่ใช้แต่งวรรณกรรมจึงแตกต่างกันไปตามความนิยมของแต่ละภาค

๓.๓ ใช้รูปแบบการประพันธ์คล้ายคลึงกัน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวทางศาสนา ได้แก่ นิทาน ชาดก และวรรณกรรมคำสอน วรรณกรรมส่วนใหญ่มุ่งสอนจริยธรรมแก่สังคม โดยยึด หลักธรรม ทางพุทธศาสนา ควบคู่ไปกับการให้ความบันเทิง

๓.๔ วรรณกรรมนิทานนิยายแบบนิยายชีวิตเป็นวรรณกรรมที่ชาวท้องถิ่นนิยมมากนอกจากอ่านหรือเล่าสู่กันฟังแล้วยังนำไปแสดงในรูปแบบของละครพื้นบ้าน วรรณกรรมชนิดนี้จำลองชีวิตครอบครัวที่อาจเกิดขึ้นกับใครก็ได้ มีหลายรส มีทั้งรัก โศก ตัดพ้อต่อว่าและสอดแทรกคติธรรมอันเป็นหลักพื้นฐานในการดำเนินชีวิต

๓.๕ รายละเอียดในวรรณกรรมสะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น รายละเอียดวรรณกรรม เช่น ฉาก ภูมิประเทศ ชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณีค่านิยมต่าง ๆ จะสะท้อนวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ

๔. คุณค่าวรรณกรรมท้องถิ่นอาจสรุปได้ดังนี้

๔.๑ ด้านจริยศาสตร์มีคุณค่าต่อจิตใจ มีคติเตือนใจและสอนให้เป็นคนดี

๔.๒ ด้านสุนทรียศาสตร์ มีคุณค่าต่อความไพเราะ ความงามของภาษา ถ้อยคำลีลา ท่วงทำนองของบทเพลงและบทกวี

๔.๓ ด้านศาสนา เป็นสื่อถ่ายทอดคำสอนและปรัชญาทางศาสนา เผยแพร่สู่ประชาชนได้กว้างขวาง ทำให้ประชาชนมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจและได้ข้อคิดในการดำรงชีวิต

๔.๔ ด้านการศึกษา ให้ประชาชนได้ฟังหรืออ่าน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์

๔.๕ ด้านภาษา เป็นสื่อให้ภาษาท้องถิ่นดำรงอยู่ ซึ่งควรแก่การอนุรักษ์และสืบทอด

๔.๖ ด้านสังคม ปลุกฝังการช่วยเหลือกัน การผูกมิตร การมีมนุษยสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกัน

๔.๗ ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ได้ความรู้เกี่ยวกับตำนาน ชื่อสถานที่ในประวัติศาสตร์ โบราณสถานและโบราณวัตถุให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาและรายละเอียด

๔.๘ ด้านประโยชน์ใช้สอย โดยการนำวรรณกรรมท้องถิ่นไปใช้ เช่น นำบทกล่อมเด็ก ไปใช้ กล่อมเด็ก นำเพลงพื้นบ้านไปใช้ประกอบการแสดง หรือการนำตำรารักษาโรคไปใช้ประกอบอาชีพ

สรุป วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นวรรณกรรมที่ถ่ายทอดในกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งมาเป็นเวลานานมีทั้งที่เขียนเป็นลายลักษณ์ เช่น นิทาน ตำราและบันทึก และมีทั้งที่ไม่ได้เขียนเป็นลายลักษณ์หรือมุขปาฐะใช้การพูด การบอก การเล่า หรือการร้องสืบทอดกันมา เช่น เพลงพื้นบ้าน และบทกล่อมเด็ก วรรณกรรมท้องถิ่นมีคุณค่าต่อชีวิตความเป็นอยู่ ได้ความรู้ได้ข้อคิดในการดำรงชีวิต ให้ข้อคิดข้อเตือนใจตลอดจนสามารถนำความรู้จากการได้ศึกษาไปประยุกต์ใช้ประกอบอาชีพได้

ใบงานเรื่อง เพลงเกี่ยวข้าว
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๘ เรื่อง การวิเคราะห์คุณค่าวรรณกรรมท้องถิ่น
รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๓๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

คำชี้แจง

๑. นักเรียนศึกษาคำร้อง เพลงเกี่ยวข้าว เพื่อวิเคราะห์คุณค่าที่ได้รับในประเด็นต่อไปนี้
 - กลุ่มที่ ๑ วิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลงสะท้อนภาพความเป็นอยู่อย่างไรบ้าง
 - กลุ่มที่ ๒ วิเคราะห์การใช้ภาษามีความสวยงามโดดเด่น/มีวรรณศิลป์หรือไม่อย่างไร
 - กลุ่มที่ ๓ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผู้คนในท้องถิ่นจากบทเพลง
 - กลุ่มที่ ๔ บทเพลงสร้างความรื่นรมย์ทั้งผู้ร้องผู้ฟัง หรือไม่อย่างไร
 - กลุ่มที่ ๕ ศึกษาท่วงทำนองการร้องจากสื่อออนไลน์ แล้วฝึกร้อง เพื่อสาธิต
(เลือกคำร้องตอนใดตอนหนึ่งก็ได้)
๒. ส่งตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน

เพลงเกี่ยวข้าว

<p>เกริ่น ตะวันก็บ่ายลงชายดง เสี้ยมื่อในตอนดงเอย (ลูกคู่) เกี้ยวเถิดหนาแม่เกี้ยว โย้น โย้น คว่าเถิดหนาแม่คว่า โย้น โย้น (ชาย) เมื่อก่อนประเดมิเริ่มไซ หากผิดพลาดตอนไหน ไม่เคยเล่นจำเป็นต้องเล่น เห็นคนเก่าเขาร้องเพราะ ถ้าผิดไปอภัยสักครั้ง (ลูกคู่รับ) หงส์เอย เพลงเอย ถ้าผิดไปอภัยสักครั้ง ถ้าผิดไปอภัยสักครั้ง นะท่านผู้ฟังเพลงเอย หงส์เอยเพลงเอย สักครั้ง สักครั้ง นะท่านผู้ฟังเพลงเอย</p>	<p>เสียงไอ้ซ้องมันร้องหลง (ลูกคู่รับพร้อมกัน) อยู่มาวัชชะแงแลเหลียวเดียวเดียวจะเกี้ยวก้อยเอย รีบตะบึงให้ถึงคันทาจะได้พุดจากันเอย ต้องขออภัยท่านผู้ฟัง (เฮ้อเฮ้อเฮ้อ ๆ) โปรดอภัยให้พวกฉันบ้าง ยึดเอาไว้เป็นแนวทาง มันเสนาน่าฟัง นะท่านผู้ฟังเพลงเอย</p>
<p>(ชาย) ไปกันเถิดพวกเรา นาทาเพชรแห้วนข้าวพวง นาทาเพชรเราเดินสักพัก มาลงเคียวเกี่ยวกันก่อน แล้วร้องถามทราวม้วย (ลง) ว่าข้าวของนางบางเสด็จ มาร้องถามทราวม้วย</p>	<p>ไปเกี่ยวข้าวที่นาตาเพชร ทั้งต้นทั้งรวงงามเสด็จ ไม่นานนักถึงนาตาเพชร แดดไม่ร้อนประเด็วก็เสร็จ ว่าข้าวรวงใหญ่ฉันมีก็เม็ด มันมีก็เม็ดตรงเอย ว่าข้าวรวงใหญ่ฉันมีก็เม็ด</p>

	มันก็เม็ดยังไม่ทันนับ	ประเดี้ยวก็ทราบสาเหตุ
	ถ้าอยากจะดูให้รู้แน่	เอามือมาแหย่ที่ตอคะเน็ด
(ลง)	ว่าข้าวของนางบางเสด็จ	มันมีอยู่เม็ดเดียวเอย
(ชาย)	ว่าพันธุ์ข้าวเอามาจากไหน	ดูรวงมันใหญ่แต่มีหนึ่งเม็ด
	คงใส่ปุ๋ยเพิ่มเติม	หรือพันธุ์ส่งเสริมมาจากเกษตร
	คงเป็นข้าวเทศไม่ใช่ข้าวไทย	คงส่งมาไกลจากต่างประเทศ
(ลง)	พอส่งถึงนางบางเสด็จ	เหลือมีอยู่เม็ดเดียวเอย
(หญิง)	มันเป็นข้าวไทยแหละพี่จ๋า	ไม่ใช่ซื้อมาจากต่างประเทศ
	อันข้าวพวกรวงสั้น	นั้นเกิดที่บ้านบางเสด็จ
	เป็นข้าวเก่าพันธุ์แก่	ซื้อมาจากแม่ของตาเพชร
(ลง)	พอได้น้ำก็งามเสด็จ	นับเป็นเกษตรวังเอย
(ชาย)	นี่หรือเกษตรวัง	ทำนาปรังหรือนาปี
	นาดำก็รวงสั้น	อีนาหว่านก็รวงดี
	เห็นชลประทานคอยถาม	เขาคงปล่อยน้ำให้เต็มที
	อีแปลงลุ่มมันไหลอ่อน	อีแปลงดอนมันไหลดี
	อีแปลงล่างมันไหลวน	แหมอีแปลงบนมันไหลจี
(ลง)	เกษตรวังฟังทางนี้	ปล่อยน้ำให้พี่บ้างเอย
(หญิง)	เห็นแขกอาสาเข้ามา	จะไปเกี่ยวข้าวที่นาไหน
	ข้าวปลากินมาหรือเปล่า	เห็นมาแต่เข้าก่อนไถ
	พี่จะมาเกี่ยวนาน้อง	หรือจะล่องไปนาใคร
	พี่จะเกี่ยวขอเชิญมาเกี่ยว	อย่ามัวถือเคียวอยู่ทำไม
(ลง)	ว่าเกี่ยวสักที่เถอะพี่ชาย	ประเดี้ยวจะสายนะพี่เอย

บทร้องโดย ผู้ใหญ่มังกร ต.บางเสด็จ อ.ป่าโมก จ.อ่างทอง

“ชอยตัน

ปารีชาติ คัมภีร์รักษา

ต้นปี 2549 ฉันกับสามีตัดสินใจกู้เงินมาซื้อบ้านหลังแรกของเรา เป็นทาวน์เฮ้าส์มือสองในหมู่บ้านเก่าที่สร้างขึ้นเมื่อ 20 ปีก่อน บ้านของเราอยู่ชอยตันเป็นทาวน์เฮ้าส์หลังกลางในสามหลัง ผังตรงข้ามคือบ้านเดี่ยวชั้นเดียว กลางชอยมีต้นมะขามยื่นโค้งออกไปเกือบครึ่งถนน รูปร่างของมันเหมือนกับภาพวาดสีน้ำถ้ำต้นขรุขระ กิ่งก้านถูกระบายสีและตัดเส้นด้วยสีน้ำตาลเข้ม ใบบเล็ก ๆ พริ้วไหวไปตามแรงลม ฉันหลงรักชอยนี้ตั้งแต่แรกเห็น และยังคงรักตราบนานทุกวันนี้ แม้ว่าในเวลาผ่านมา จะมีเรื่องราวต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย จนกลายเป็นพื้นที่แห่งความขัดแย้งและเกลียดชังมายาวนานนับ 10 ปี

เมื่อแรกที่เราย้ายเข้ามา มีเพื่อนบ้านในชอยแค่ 2 หลัง บ้านเดี่ยว นักศึกษาชายรวมกลุ่มกันเช่าอยู่ ส่วนทาวน์เฮ้าส์หลังในสุดเป็นของตาคนขับรถแท็กซี่ แกอยู่กับเมียชื่อยายสร้อย เป็นกรรมกรก่อสร้างและลูกหลานอีก 13 ชีวิต ด้วยความที่บ้านอยู่ท้ายชอยติดกับที่ดินตาบอดผืนใหญ่ ตาดำจึงถือวิสาสะเจาะกำแพง ทำลายประตูทะลุออกไป ใช้ประโยชน์จากพื้นดินว่างเปล่าที่ไม่มีใคร

เหลียวแล แยกร่องปลูกผัก สวนครัว และปลูกกล้วย ทั้งยังขีดพื้นที่กันชอยหน้าบ้าน ตั้งโต๊ะหินไว้รับลม ยามบ่าย และเป็นที่ซุกหัวนอนของไอ้โทนมหาสีคำที่เกลี้ยขางระบบเปิด คือเปิดให้โอกาส ทุกคนในชอยช่วยกันเลี้ยงจนมันเติบโตใหญ่กลายเป็นหมาประจำชอย

ช่วงปีแรกชีวิตในชอยตันของพวกเราผ่านไปอย่างราบรื่นแม้ไม่ค่อยสงบสุขเท่าไรนัก เกือบทุกวันที่มีมุกพอก่อนท้ายชอยกันทำหน้าที่ของมันตั้งแต่แดดร่มลมตกไปจนกระทั่งถึง 5 ทุ่มหรือจนกว่าวงเหล้าจะเลิกกราก็เที่ยงคืน แต่หลังจาก 3 เดือนผ่านไป เราก็แก้ปัญหาด้วยการซื้อต้นไม้ไทรเกาหลีสูงเมตร 50 มาปลูกชิดรั้วเว้นไว้เฉพาะทางเข้าออกกำแพงต้นไม้ช่วยตัดความวุ่นวายจากโลกภายนอกและการสาธิตชอกแซกออกจากรู้อยากเห็นของคนแปลกหน้าที่หมุนเวียนผลัดเปลี่ยนเข้ามาร่วมวงสุรา ส่วนเรื่องเสียงนั้นยังพอทนได้ไม่ถึงกับเป็นปัญหานาน ๆ จะดังขึ้นมาสักครั้ง เมื่อตกถึงสถานการณ์บ้านเมืองที่กำลังครุ่นในวันที่เกิดรัฐประหารวงเหล้ากลับเงียบงันผิดปกติ แว่วยินเสียงเสียงอ่านคำประกาศของคณะปฏิวัติดังมาจากโทรทัศน์เครื่องเก่าแตกต่างจากบรรยากาศภายในบ้านเราที่ประชาธิปไตยกำลังเบ่งบานและสามีนั่งยิ้มยินดีกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เราเองก็มีส่วนร่วมทุกอย่างและรอยเท้าที่ย่ำไปบนท้องถนนไม่เสียเปล่า ในที่สุดพลังของประชาชนก็ชนะ

ย่างเข้าปีที่ 2 ซอยตันของเรามีสมาชิกใหม่ย้ายเข้ามาอยู่ในทาวน์เฮ้าส์ที่ว่าง หลังสุดท้าย ครอบครัวชื่อนันต์แต่ฉันกับสามีเรียกเขารับรองว่าแมนจตาม ลักษณะทรงผมด้านหน้าล้าน ด้านหลังถักเปียยาวต้นคอ แม้ว่าเพิ่งย้ายมาแต่เขาก็ไม่ใช่คนแปลกหน้าสำหรับที่นี่เพราะเขามารับหม่าต่อเติมซ่อมแซมบ้านใน หมู่บ้านตลอด 3-4 ปีที่ผ่านมาภรรยาของนันต์ชื่อทิพย์มีลูกชายด้วยกัน 2 คน คนโตเป็นลูกมือช่วยพ่อทำงานส่วนคนเล็กกำลังจะขึ้นมัธยมนอกจากสมาชิก ครอบครัวแล้วยังมีพนักงานหนุ่มรุ่นกระทางอีก 5 ชีวิตที่ติดสอยห้อยตามลูกพี่มา ด้วย

การมาอยู่ของผู้มาใหม่ แปรเปลี่ยนบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายใน ซอยต่างอย่างสิ้นเชิงซอยที่เคยโปร่งโล่งกลายเป็นแออัดด้วยทั้งจำนวนรถและ คนที่เพิ่มขึ้นจากเดิมที่มีแค่รถกระบะแท็กซี่ของตาดำตอนนี้แปลสภาพเป็นร้าน ตัดเหล็ก เสียงตัดเหล็กจะดังขึ้นตั้งแต่สายไปจนถึงบ่ายคล้อยขึ้นพอดกเย็นก็ถึง เวลารวบรวมผลของเหล่าสมาชิกบ้านตาดำกับบ้านอันมาจากภูมิภาคเดียวกัน อาชีพและชนชั้นเสมอกันมาอยู่รวมกันเริ่มผสมกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวโดยง่าย สำหรับกรรมกรหนุ่มหากเทียบกับการนอนอูตุอยู่แต่ในที่แคบแล้ววงเหล้าก้น ซอยที่เพียงแหว่งหน้าก็มองเห็นดาวเคลื่อนกลาดจนท้องฟ้าซึ่งเป็นดั่งสวรรค์ ของคน ไกลบ้าน แม้แต่คนที่ไม่กินเหล้าอย่างทรูปักขยสรว้อยก็ยังมานั่งรับลม สรวลเสเฮฮา จุดเต่า่านปิ้งปลาร้าและไต้ยุงกินข้าวเย็นกันเสร็จสรรพอยู่ตรงนั้น

ไม่กี่เดือนต่อมาพวกนักศึกษาที่เช่าบ้านเดี่ยวก็ย้ายออกไปมีผู้เช่ารายใหม่เป็น คนขับรถขยะพาครอบครัวเข้ามาอยู่แทนในซอยจึงมีรถขนขยะของเทศบาลเพิ่ม อีก 1 คันส่วนวงเหล้าท้ายซอยก็ขยายใหญ่ขึ้นจนอันนั้นต้องสั่งโต๊ะหินมาเสริม อีกชุด อนันต์หรือคนในวงเหล้าเรียกอย่างซุกกว่าบ้านถ้าจะผูกขาดการ สนทนาไว้เพียงแต่ผู้เดียวด้วยเสียงอันดังราวกับตะโกนอยู่ตลอดเวลา แลมายังพูด วาดไปวนมาตามประสาคนเมา เราทั้งสองคนสุดแสนจะเบื่อหน่ายรู้สึกอึดอัด ข้องใจกับสิ่งที่ต้องไปกินทุกเมื่อเชิ้อวัน แต่ละวันที่ผ่านไปฉันต้องใช้ความ อดทนอดกลั้นอย่างมากมากอย่างไม่เคยคิดว่าตัวเองมี เพื่อที่จะดำรงชีวิตอยู่ ให้ได้ในความแตกต่าง

“ซอายนีมันฝนตกก็หมีไหลจริง ๆ ซอยอื่นเขามีเพื่อนบ้านเป็นครูเป็น พยาบาล แต่ไม่มีแต่กรรมกร คนขับรถแท็กซี่ คนเก็บขยะ เราจะต้องทนอยู่กับ คนพวกนี้ไปตลอดชีวิตเหอ”

“ก็ไม่ว่าขนาดนั้นหรือ คุณอดทนไปก่อนแล้วค่อยคิดขยับขยาย นี่เรา เพิ่งจะผ่อนบ้านได้แค่ 2 ปีเอง ยังเหลืออีกตั้ง 20 ปี” คิดแล้วก็ได้แต่ทอดถอนใจ บอกตัวเองให้ออดทนและอดทน แต่ในที่สุดฉันก็หมดความอดทนขึ้นนั่นฉัน กำลังปั่นด้นฉบับอย่างเคร่งเครียด ในขณะที่คนในวงเหล้าเองก็กำลังได้ที่ ความอดทนฉันราวกับเกลียวคลื่นที่โถมเข้าไปชายหาดอย่างไม่ปราณี ในเวลา นั้นใกล้เที่ยงคืนแล้วสามีนอนหลับไปแล้วครั้นจะโทรศัพท์ไปแจ้งตำรวจเดี๋ยวกี้

จะกลายเป็นเรื่องใหญ่ฉันจะเลือกจังหวะที่อนันต์ลุกไปเข้าห้องน้ำออกไปเจรจากับตาดำ ทันทีที่เห็นแขกพูดไม่รับเชิญวงเหล้าก็เงียบกริบ ฉันแค่ส่งยิ้มให้ตาดำแล้วขอร้องนักดื่มทุกคน

“ช่วยเบาเสียงหน่อยได้ไหมคะตาดำ ฉันต้องส่งงานพรุ่งนี้”

“ได้ ๆ เดียวก็เลิกแล้ว” ไซ้แล้วหน้าแดงก่ำด้วยฤทธิ์เหล้ารับคำแต่โดยดีเอ่ยปากขอบคุณแล้วเดินกลับเข้าบ้าน วงเหล้าท้ายซอยเริ่มมีชีวิตชีวาขึ้นอีกครั้งแต่ครั้งนี้หรือเสียงลงเหลือเพียงเสียงเพลงคลอไปกับเสียงขลุ่ย เมากันอยู่แค่ไม่กี่อึดใจ เสียงอันกึกดังแหวกอากาศขึ้นมาอีกครั้งอันนั้นผู้ไม่รู้เรื่องราวก่อนหน้านี้ถูกตาดำสะกดป้านั้นบ้านกลางเขาขอให้เบาเสียงหน่อยเขาจะทำงานเท่านั้นแหละเหมือนผีบ้าเข้าสิงอนันต์อะอะโววายลั่นซอ

“มันเป็นใครมาจากไหน มาบอกว่ากูเสียงดัง แน่จริงออกมาเลยออกมาพูดกันซึ่งหน้า” แล้วก่อนที่คนในวงเหล้าจะคิดถึงเขาก็คิดว่าขวน้ำเมาที่เหลืออยู่ตั้งครึ่งขวดปาสไรด์ เปรี้ยวจั้นกับสามัคใจรีบวิ่งออกไปดูเพราะเห็นขวดเหล้าขาวอยู่หน้ารถเรากระจกยังไม่แตกแต่รัวเป็นวงกว้าง

กำแพงแห่งความอดทนของฉันก็ถล่มลงมา “ไอ้สารเลว ไอ้ชาติชั่ว แกมัน ไอ้อันธพาลสันดานสกูล” สามี่ดิงแชนฉันเข้าบ้าน “ไม่ต้องไปด่ามัน อย่างนี้ต้องแจ้งตำรวจ เมาแล้วเถื่อนทำลายทรัพย์สินคนอื่น”

“เอาเลยอยากแจ้ง แจ้งเลยนะเว้ย หาเงินได้เดือนละสี่หมื่นนะครับไม่ใช่ 4,000 บาท ไอ้พวกนั่งออฟฟิศเงินเดือนไม่เท่าไรทำไมเป็นดูถูกคนอื่นดู!”

การทะเลาะวิวาทในคืนนั้นจบลงชั่วคราวด้วยการ โกล่เกลี่ยของตำรวจ วันรุ่งขึ้นเราไปแจ้งความลงบันทึกประจำวันแล้วเอารถเข้าศูนย์เปลี่ยนกระจกเลือกชนิดที่แพงที่สุดติดฟิล์มเกรด A รวมค่าเสียหายสูงกว่าที่ควรจะเป็นถึง 3 เท่า ไบหน้ออนันต์ตอนที่เห็นบิลและจำใจต้องควักเงินจ่ายนั้นเป็นความสะใจสาแก่ใจเรานักที่ได้เอาคืน

กรณีขวดเหล้าปลากะจกรได้กลายเป็นชนวนความบาดหมางระหว่าง 2 บ้านลูกกลมไปถึงเรื่องอื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน วงเหล้าท้ายซอยยังปักหลักอยู่ แต่เมื่อใดก็ตามที่เสียงดังหรือกินกันจนดึกดื่นไม่เลิกรา ตำรวจก็จะมาเตือนเป็นอันรู้กันว่าบ้านเราโทรศัพท์ไปแจ้ง ไม่จำเป็นต้องเป็นการรักษาหน้าใจกันอีกต่อไปความร้าวฉานค่อย ๆ พักตัวขึ้นกลายเป็นความเกลียดชังและนำไปสู่การแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ฝ่ายหนึ่งคือบ้านเรา ส่วนบ้านอื่นที่เหลือเป็นฝ่ายอนันต์ ยิ่งนับวันความขัดแย้งก็ยิ่งบานปลายขยายออกไปทุกทีเราแอบถ่ายคลิปตัดเหล็กส่งไปร้องเรียนตามหน่วยงานต่าง ๆ มีคนมาตรวจถึงซอยบ้านอนันต์ย้ายไปตัดเหล็กที่อื่นชั่วคราวแล้วก็กลับมาใหม่เมื่อเรื่องซา ลูกชายอนันต์เปิดเพลงฉลองวันเกิดลั่นซอแบบไม่เกรงใจใคร ตำรวจมาก็เบาให้ กลับไปที่ดัง

ใหม่ แม้แต่ตำรวจเองก็ยังเบื่อนายที่จะต้องคอยมาไกลเกลี่ยข้อพิพาทที่สั่งสมมาชานานและมองไม่เห็นทางที่จะปรองดอง

บ้านเดี่ยวว่างลง เนื่องจากบ้านโคธนาคารยัดผู้เช่าต้องย้ายออก บ้านถูกปิดไว้เฉย ๆ ช่วงนั้นมีลูกน้องมาอยู่ด้วยมาก จนต้องไปเช่าบ้านอีกหลังให้คนงานอยู่ต่างหาก เพราะเห็นบ้านในซอยเปิดปิดว่างเขาก็ขอกุญแจจากคนขับรถขยะแล้วเปิดบ้านให้คนงานเข้าไปอยู่ฟรี เป็นโอกาสให้ฝ่ายเราได้เอาคืนบ้างฉันขงกุโทรศัพท์แจ้งธนาคาร สองวันต่อมาคนงานทั้งหมดก็ต้องระเห็จไปอยู่ที่อื่น เจ้าหน้าที่ธนาคารมาเปลี่ยนกุญแจและคิดป้ายประกาศเตือนว่าบ้านหลังนี้เป็นทรัพย์สินของธนาคารห้ามเข้าโดยไม่ได้รับอนุญาต

ความบาดหมางที่เกิดขึ้นต่างกรรมต่างวาระ หากเปรียบกับบาดแผลก็คงเป็นรอยเล็กทวีจำนวนขึ้นตามระยะเวลาที่อยู่ร่วมซอยกัน หลัง ๆ ฉันกับสามีเริ่มตระหนักว่ายุทธวิธีต่อตาต่อตา ฟันต่อฟัน ตั้งอยู่อย่างหวาดระแวง คอยจ้องจับผิด และตอบโต้กันไปมา ถึงจุดนี้เราคงต้องยอมรับความจริงว่าซอยนี้ไม่ใช่ที่ของเรา ในเมื่อเรามาอยู่ผิดที่เองเราก็ต้องเป็นฝ่ายไปเสียก่อนที่จะถูกความขัดแย้งดันไปถึงทางตันและพบกับความสูญเสียที่ทำให้ต้องเสียใจไปตลอดชีวิต โครงการหาบ้านใหม่ดำเนินไปได้ไม่นานนัก ก็เกิดมหาอุทกภัยครั้งใหญ่ขึ้นเสียก่อน ฉันกับสามีปิดบ้านหอบหิ้วหมาหนีไปเช่าบ้านอยู่ใกล้ที่ทำงานซึ่งเพียงแค่น้ำท่วมจากอำเภอบางกรวยมาเป็นกรุงเทพฯ เท่านั้น น้ำก็ไม่ท่วมแล้วเราสอง

คนย้อนกลับไปดูบ้านอีกครั้ง เมื่อน้ำล้นท่วมหัวต้องแจ้งเรือพายเข้าไปส่ง ตอนนั้นบ้านดำดำไม่มีใครอยู่แล้วเหลือนันต์และครอบครัวไม่ยอมหนีไปไหนเขา กับลูกชายคนโตก่อกำแพงและตั้งท่อสูบน้ำปลัดแวรกันต่อสู้กับน้ำอยู่เพียงด้านเดียว ในวันที่ 7 เจอกันทั้งที่ไม่ชอบจี้หน้ากัน แต่เมื่อถึงความจำเป็นเราก็ต้องคุย ฉันถามถึงสถานการณ์น้ำและให้เบอร์ติดต่อไว้ เขาบอกว่าถ้าน้ำลดเมื่อไหร่จะโทรบอก 2 เดือนพอดีตอนที่นันต์แจ้งข่าวว่าน้ำลดแล้วครอบครัวดำดำกลับมาก่อนเราแค่ 2 - 3 วันสมาชิกในซอยดันอยู่กันพร้อมหน้าทั้งไอ้โทงและต้นมะขามที่ไม่ได้ล้มหายตายจากไปทั้งที่แช่น้ำอยู่นานเป็นเดือน ตอนนั้นน้ำในบ้านแห้งแล้วไปถนนหน้าบ้านต่ำกว่าถนนใหญ่ จึงยังมีน้ำขังอยู่และมีปลาตัวน้อยที่ไหลมากับสายน้ำว่ายวนไปวนมาโดยไม่รู้ชะตากรรม เช่นนั้นทิพย์ขอแรงทุกคนให้มาช่วยกันจับปลา พวกเราต่างร่วมแรงร่วมใจหรือขันคนละใบตักปลาใส่ถังแล้วเอาไปปล่อยลงคลอง ช่วยชีวิตเจ้าปลาน้อยได้นับร้อยตัวหลังจากนั้นก็ช่วยกันทำความสะอาดซอยกวาดน้ำรับต่อกันเป็นทอด ๆ ไปลงท่อน้ำที่ถนนใหญ่ เป็นบรรยากาศที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนตลอดเวลาที่อยู่ด้วยกันมา เหมือนกับว่าสายน้ำกับความทุกข์ยากที่เผชิญร่วมกัน ได้สลายความโกรธเคืองและความขัดแย้งให้หายไปพร้อมกับน้ำหยดสุดท้ายบนพื้นถนนหลังน้ำท่วมสถานการณ์ในซอยดันก็กลับเข้าสู่สภาวะปกติ เพียงแต่คราวนี้ ต่างฝ่ายต่างพยายามรักษาความสงบและสันติไว้ด้วยการไม่ข้ามเส้นที่มองไม่เห็น วงเหล้าท้ายซอยจะเลิกประมาณ 22:00 น.ของทุกคืน ฉันไม่เคยโทรศัพท์ไปแจ้งตำรวจ

อีกเลย เสียงตัดเหล็กยังมีอยู่หลังน้ำท่วมกิจการรับเหมาก่อสร้างของอนันต์วิ่ง
เฟื่องฟู ฉันทกับสามีแก้ปัญหานี้ด้วยการกั้นห้องกระจกและติดเครื่องปรับอากาศ
วันรุ่งขึ้นอีกปีกรรมอุตุพยากรณ์ว่าปีนี้ฝนจะมาเร็วกว่าทุกปี พอรู้คู่ฝนตั้งเค้าคนใน
หมู่บ้านต่างจังหวัดวันตั้งใจ เช้าวันนั้นฝนหลงฤดูตกแค่ 20 นาทีก็ท่วมเกือบเข้า
บ้านเราก็จ้างขยายส้วมมาเกาะที่กั้นน้ำหน้าประตู ขยายส้วมเป็นคนขี้มง่ายและ
ช่างคุย แต่หลายปีมานี้ฉันเคยคุยกับแกนบ้ครั้งได้ เพราะว่าไม่จำเป็นอะไรที่
จะต้องเข้าไปข้องเกี่ยวกับชนชั้นกรรมกรซึ่งไม่มีประโยชน์ต่อชีวิตเรา ทั้งยังอาจ
เป็นไปไม่ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่อุดมการณ์ทางการเมืองทำให้คนไทย
แตกแยกกันไปจนถึงสีผิวสีเสื้อ เวลาครั้งก่อนวันที่นั่งดูแกทำงานได้พูดคุยกัน
ทำให้ฉันรู้จักขยายส้วมและโลกของคนงานก่อสร้างในอีกมุมหนึ่งซึ่งผิดแผก
แตกต่างไปจากที่เข้าใจ และความจริงขยายส้วมเป็นคนจังหวัดสกลนครมีที่นา
20 ไร่ แต่ไม่ชอบทำนาจึงให้พี่น้องเช่า ส่วนตัวแกเองเดินทางเข้ากรุงเทพฯ
ตั้งแต่อายุ 18 สมัยสาวเคยทำงานโรงงานกับเขาเหมือนกันแต่เมื่อ มาทำก่อสร้าง
สนุกกว่า งานก่อสร้างเราเป็นอิสระ เราเป็นช่างจะก่อฉาบตรงไหนก็ทำตามที่
นายช่างบอก ไม่ต้องคอยประจบเอาใจใคร ไม่ต้องพูดมากเราทำงานของเรา
เสร็จแล้วก็รับค่าแรง ขยายส้วมคุยอย่างภาคภูมิใจเสียหนักหนาว่าแกกับเพื่อน
ผู้หญิง 2 คนเคยขนหินลงจากรถบรรทุก 2 คันภายในวันเดียวซึ่งไม่มีใครเคยทำ
ได้มาก่อนขยายส้วมเป็นคนสร้างตึก 20 ชั้นสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กโครงการ
พันล้านที่อยู่ใจกลางเมือง สร้างรูปปั้นถ้ำยี่สิบต้น เมืองโบราณ ช่างสามเศียร”

“คุณเคยเข้าไปไหม ช่างในตัวช่างมันเป็นห้องนะ มีคอมไฟอันใหญ่” ขณะฟัง
ขยายส้วมเล่าฉันรู้ทันทีว่าที่กั้นน้ำสูงแค่อีก 4 ชั้นนี่คงเป็นงานชิ้นเล็กที่สุดเท่าที่
แกเคยทำมา แต่ขยายส้วมก็แสดงให้เห็นถึงความใส่ใจและความประณีตในทุก
เหลี่ยมมุมอย่างที่แกย้ำนักย้ำหนาว่า เป็นช่างมันต้องมีเหลี่ยม ความรู้สึกของฉัน
ที่มีต่อคนรอบข้างเปลี่ยนไปรวมทั้งทัศนคติที่มีต่อวิชาชีพกรรมกรก่อสร้าง
ดังนั้นเมื่อสามีกลับมา และถามถึงขยายส้วมมองเก่าแข่งกับตอบเขาไปว่าขยาย
ส้วมน่าจะเลือกที่จะเป็นกรรมกรพอใจรักมีพระวิญญูเป็นเทพประจำตัว
เหมือนกับกรที่เรานับถือพระพิฆเนศนั่นแหละคุณรู้ไหมกว่าแกจะเลื่อนชั้น
ขึ้นมาเป็นช่างก่อได้จะต้องครุพักลักจำอยู่ตั้ง 3-4 ปีแล้วกว่าจะได้เป็นช่างฉาบ
เป็นช่างกระเบื้องก็ต้องอีกหลายปีไม่ว่าจะเป็นกันง่าย ๆ ถ้าใจไม่รักจริงอย่าคิดว่า
นะความหลงใหลในงานก่อสร้างของขยายส้วมไม่ได้ต่ำต้อยได้ค่าเป็นความฝัน
ของฉันที่อยากจะเป็นนักเขียนเลขขนาดนั้นเขี้ยวหรือเขาทำหน้าล้อ ขนาดนั้น
แหละฉันหัวเราะเบาๆขณะก้าวข้ามไปที่กั้นน้ำไปอย่างระมัดระวังมีความรู้สึก
ราวกับว่าตนเองได้ก้าวข้ามอคติที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ผู้ซึ่งความฝันความหวังไม่
ต่างกับเราเป็นครั้งแรกที่ฉันเปิดใจยอมรับความแตกต่างของเพื่อนร่วมซอยด้วย
ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่าพวกเขาเหมือนเราสิ่งที่เขาเลือก แปลเป็นนั่นมิใช่
ความด้อยหากแต่เป็นความต่างที่มีไว้เพื่อให้ได้อยู่พึ่งพาอาศัยกัน

ที่มา: ปาริชาติ คุ้มรักษา. (2562). *โลกที่เราทิ้งไว้ข้างหลัง: ตอนซอยตัน*.
กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ใบความรู้เรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง คุณค่าวรรณคดี
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๙ เรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมหนังสืออ่านนอกเวลา
รายวิชา พื้นฐานภาษาไทย รหัส ท๒๓๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

การวิเคราะห์วรรณกรรม

การวิเคราะห์วรรณกรรม

การวิเคราะห์ คือ การพิจารณาแยกแยะส่วนต่างๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นงานเขียน เมื่อจะวิเคราะห์วรรณกรรมจึงจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน โดยมีประเด็นหลักใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

๑. วิเคราะห์รูปแบบ คือ การพิจารณาว่าเป็นงานเขียนประเภทใด
๒. วิเคราะห์เนื้อหา คือ การพิจารณาเนื้อเรื่องแล้วแนวคิด เป็นการค้นหาสาระที่สำคัญที่สุด
๓. วิเคราะห์การใช้ภาษา การใช้ภาษาและสำนวนภาษาของผู้เขียนเป็นการถ่ายทอดความคิดไปยังผู้อ่าน เมื่อจะวิเคราะห์การใช้ภาษาจึงควรพิจารณารูปแบบของงานเขียนด้วย
๔. วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอ งานเขียนแต่ละประเภทมีกลวิธีการนำเสนอที่แตกต่างกัน เช่น บันเทิงคดีมักพิจารณาจากการเปิดเรื่อง การเสนอเรื่อง(การเล่าเรื่อง) การดำเนินเรื่อง การผูกเรื่อง การสร้างฉาก การสร้างตัวละครและบทสนทนาในส่วนของสาระคดีก็เช่นกัน มักพิจารณาการเปิดเรื่อง การนำเสนอเรื่อง และการปิดเรื่อง
๕. วิเคราะห์แนวคิดของผู้แต่ง คือ การพิจารณาว่าการเขียนเรื่องนั้น ผู้แต่งมุ่งนำเสนอแนวคิดใดบ้าง เช่น แนวคิดเชิงสังคมและวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ทั้งนี้เพื่อจะได้เข้าใจงานเขียนนั้น ๆ ได้ดีขึ้น

คุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรม

๑. คุณค่าด้านวรรณศิลป์

วรรณศิลป์ หมายถึง ศิลปะในการประพันธ์หนังสือให้เกิดความสะเทือนใจ โดยมากเน้นพิจารณาเรื่อง การแสดงออกโดยใช้ถ้อยคำที่มีสำนวนโวหารไพเราะ มีลักษณะเด่นในเชิงการประพันธ์ สามารถถ่ายทอดความคิดความรู้สึกของกวีได้จับใจผู้อ่านและผู้ฟังให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามกับกวีด้วย การพิจารณาคุณค่าด้านวรรณศิลป์มีดังนี้

ภาพพจน์ หมายถึง การใช้ถ้อยคำที่ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดภาพขึ้นในใจ ซึ่งกวีสามารถเขียนให้เกิดภาพพจน์ด้วยวิธีต่างๆ กัน เช่น

๑. อุปมา เป็นการเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง มักมีคำให้สังเกตคือ ดังราวเสมือนดูประหนึ่ง เพียง เช่น

“จนผมโกรนโล้นเกลี้ยงถึงเพียงหู

ดูเงาในน้ำแล้วร้องไห้

ฮึดฮัดขัดแค้นแน่นใจ

ตาแดงต้งแสงไฟฟ้า”

รามเกียรติ์ : รัชกาลที่ ๑

๒. อุปลักษณ์ เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง มักมีคำว่า คือ เป็น

“ลูกคือดวงใจของแม่”

“อำมาตย์เป็นบรรทัด

ถ้องแท้”

บางครั้งการใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ไม่ปรากฏคำเปรียบเทียบแต่พอจะทราบได้ว่าเป็นการเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์ เช่น

“แม่แก้วของแม่เอ๋ย”

เปรียบ กัณหา

เป็น แก้ว

“เจ้าดวงมณฑาทองทั้งคู่ของแม่เอ๋ย”

เปรียบ กัณหา ซาลี

เป็น ดวงมณฑาทอง

๓. บุคลาธิษฐานหรือบุคคลวัต หมายถึง การสมมติให้สิ่งไม่มีชีวิต เช่น แสงแดด สายลม พืชสิ่งของ ทำปฏิกิริยาหรือมีความรู้สึกนึกคิดอย่างมนุษย์ เช่น

อิฐหินปูนร่ำไห้ พระจันทร์ยิ้ม ทะเลไม่เคยหลับใหล น้ำกระซิบสาด

หรือให้สัตว์ต่างๆ เจรจาโต้ตอบกัน โดยในชีวิตจริงสัตว์เหล่านั้นพูดไม่ได้ แต่มาใช้คำพูดเหมือนมนุษย์ เช่น นิทานอีสปมีกระต่ายกับเต่าพูดคุยกัน เป็นต้น

๔. สัทพจน์ หมายถึง คำเลียนเสียงธรรมชาติ เช่น ฟัง ลม เสียงสัตว์ร้อง เสียงไปไม้ เสียงสีกันเสียงระฆังดัง แล้วนำคำเหล่านั้นใช้ทำให้เกิดภาพพจน์ได้ง่ายขึ้น เช่น

“วังเอ๋ยวังเวง

หง่างเหง่ง! ย่ำคำระฆังขาน

ฝูงว้าวความผ่ายลาทิวากาล

ค่อยค่อยผ่านท้องทุ่งมุ่งถิ่นตน”

(กลอนดอกสร้อยรำพึงในป่าช้า : พระยาอุปกิตศิลปสาร)

การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ คือ การใช้ถ้อยคำเป็นคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ แต่ต้องการเน้นให้คิดหรือยอมรับความจริง เช่น

“อันของสูงแม้ปองต้องจิต

ถ้าไม่คิดปิ่นปายจะได้หรือ”

(ท้าวแสนปม : พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)

การเล่นคำ หมายถึง การนำถ้อยคำมาเล่นพลิกแพลงให้เกิดความหมายพิเศษ เกิดภาพ เกิดเสียงไพเราะ เป็นวิธีการที่นิยมใช้ในวรรณคดี เพื่อให้เกิดศิลปะในการใช้ถ้อยคำ มีทั้งการเล่นคำพ้องรูป คำพ้องเสียง คำหลากหลายความหมาย การซ้ำคำ เป็นต้น

คำหลากหลายความหมาย คือ การใช้คำที่สื่อความหมายได้หลายอย่าง เช่น

“ทั้ง**จาก**ที่**จาก**คลองเป็นสองข้อ

ยัง**จาก**กอนั้นก็ขึ้นในคลองขวาง

โอ้อ่า**จาก**ช่างมารวบประจบทาง

ทั้ง**จาก**บาง**จาก**ใบใจระบม”

“จาก” คำที่ ๑,๒,๕,๖ หมายถึง ออกพ้นไป

“จาก” คำที่ ๓,๔ หมายถึง ชื่อปาล์มชนิดหนึ่ง ขึ้นเป็นกออยู่ตามป่าชายเลนหรือริมฝั่งน้ำ

กร่อยตื้น ๆ

การซ้ำคำ คือ การใช้คำเดียวกันซ้ำ ๆ เพื่อเน้นความหมาย เช่น

“ก็**สุด**สิ้น**สุด**ปัญญา**สุด**หา**สุด**ค้น**เห็น**สุด**คิด**”

ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี : เจ้าพระยาพระคลัง (หน)

การเล่นเสียง หมายถึง การนำเสียงสัมผัสพยัญชนะ สัมผัสสระ และเสียงวรรณยุกต์มาเล่นเพื่อให้เกิดความไพเราะ และแสดงความสามารถของกวี

๑. เล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ คือ การใช้เสียงพยัญชนะต้นเสียงเดียวกันหลายๆ พยางค์ ในวรรคหรือบทเดียวกัน เช่น

“แถวโน้นก็แถวเกิดพิกุลแกมกับกาหลง”

ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี : เจ้าพระยาพระคลัง (หน)

๒. เล่นเสียงสัมผัสสระ คือ การใช้สัมผัสสระหลายพยางค์ติดกัน เช่น

“เจ้าเคยเคียงเรียงหมอนนอนแนบข้างทุกรাত্রี”

ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี : เจ้าพระยาพระคลัง (หน)

๓. เล่นเสียงวรรณยุกต์ คือ การใช้คำที่มีเสียงวรรณยุกต์ต่างกันเพื่อให้เกิดความไพเราะหรือเพื่เน้นความ เช่น

“กลองทองตีครุ่มครุ่ม	เดินเรียง
ทำตะเต็งเต็งเสียง	ครุ่มครุ่ม
เสียงปี่เรื้อยเพียง	การเวก
แตร์ันแต่นแตร์ฝรั่งขึ้น	หุ่หุ่เสียงสังข์”

ภาพย์ห่อโคลงประพาสธารทองแดง : เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร

๒. คุณค่าด้านแนวคิด ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ แนวคิด หมายถึง ความคิดที่มีแนวทางปฏิบัติ แนวทางคิดทางวรรณคดีและวรรณกรรมจึงหมายถึง สารหรือความคิดสำคัญที่ผู้เขียนต้องการสื่อมาให้ผู้อ่านเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ อาจจะสื่อผ่านพฤติกรรมตัวละคร เนื้อหาหรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยให้ผู้อ่านพิจารณาเรื่องทั้งหมด แล้วสรุปออกมาเป็นแนวคิดสำคัญ เช่น กลอนดอกสร้อยรำพึงในป่าช้ามีแนวคิดสำคัญของเรื่อง คือ ความไม่แน่นอนของชีวิต มนุษย์ไม่อาจหลีกเลี่ยงความตายไปได้ ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นใคร

๓. คุณค่าด้านเนื้อหา เนื้อหา หมายถึง ใจความของเรื่อง รายละเอียดที่ปรากฏอยู่ในเหตุการณ์ต่างๆ ของวรรณคดีและวรรณกรรม เนื้อหาจึงประกอบด้วย ฉาก ตัวละคร เหตุการณ์ต่างๆ บทสนทนาของตัวละคร การพิจารณาคูณค่าด้านเนื้อหา จึงต้องพิจารณาองค์ประกอบเหล่านี้ว่ามีครบถ้วนหรือไม่ มีคุณค่าต่อผู้อ่านอย่างไร ในด้านเนื้อหานอกจากเนื้อเรื่องสนุกสนานแล้วยังต้องมีความไพเราะของคำประพันธ์ด้วยเนื้อหาที่ดีจะต้องอ่านแล้วประทับใจในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง ที่ทำให้วรรณคดีเรื่องนั้นเป็นอมตะ โดยเฉพาะถ้าอ่านวรรณคดีแล้วอึ้งอารมณ์อึ้งใจ ก็จะทำให้คุณค่าของเนื้อหาน่าประทับใจยิ่งขึ้น การพิจารณาคูณค่าด้านเนื้อหา จะมุ่งไปพิจารณาองค์ประกอบของเนื้อหาว่ามีคุณค่าหรือเป็นประโยชน์อย่างไร

๔. **คุณค่าด้านสังคม** คือ ภาพสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ของคนที่สะท้อนมาจากวรรณคดีและวรรณกรรมโดยกรีนियมแทรกไว้ในเนื้อเรื่อง เช่น ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยมความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ วรรณคดีและวรรณกรรมจึงเป็นเสมือนกระจกสะท้อนสภาพสังคมในแต่ละยุคสมัยซึ่งเป็นหลักฐานที่บอกเล่าเรื่องราวในอดีตแก่คนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี

หทัยวรรณ ไชยะกุล. **วรรณกรรมศึกษา**. (เชียงใหม่ : ภาควิชาภาษาไทยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๔)
วิทย์ศิวัชรยานนท์, **วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพฯ : ธรรมชาติ, ๒๕๔๔).

